

WWF Ελλάς

Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
i.christopoulou@wwf.gr
www.wwf.gr

Αρ. Πρωτ. 55/ 2016

Προς
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Θέμα: Εθνικός Διάλογος για το Κυνήγι – Άξονας IV – Απαντήσεις WWF Ελλάς

Με το παρόν παραθέτουμε τις απαντήσεις μας σχετικά με τον άξονα IV του εθνικού διαλόγου για το κυνήγι, που αποτελεί τον τελευταίο από τους τέσσερις που είχε θέσει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με αυτό το δεδομένο καλούμε το αρμόδιο υπουργείο να μας ενημερώσει σχετικά με τις προθέσεις του μετά την ολοκλήρωση αυτής της πρώτης φάσης του διαλόγου που αφορούσε τη συγκέντρωση απαντήσεων σε συγκεκριμένα ερωτήματα. Στην επόμενη φάση θα πρέπει να οριστεί η διαδικασία για την επεξεργασία των κειμένων που έχουν κατατεθεί και την κατάρτιση ολοκληρωμένης πρότασης από το υπουργείο που θα καλύπτει όλους τους άξονες, η οποία θα πρέπει να τεθεί εκ νέου σε διαβούλευση. Τα επόμενα βήματα θα πρέπει να είναι δομημένα και οργανωμένα και η διαδικασία να είναι ανοιχτή και συμμετοχική ώστε να μπορούν όλοι οι εμπλεκόμενοι να συμβάλουν σε ένα αναθεωρημένο πλαίσιο για τη θήρα στη χώρα μας.

1.- Ποια είναι τα βασικά στοιχεία με τα οποία θα πρέπει να καθορίζονται:

α). Οι πληθυσμοί των θηρεύσιμων ειδών, με ποια κριτήρια ένα είδος μπορεί να θεωρείται θηρεύσιμο ή όχι, έλεγχος «επιβλαβών»,

Θηρεύσιμα είδη: Αν ένα είδος είναι θηρεύσιμο ή όχι εξαρτάται από το ενδιαφέρον των κυνηγών, όπως αυτό έχει εξελιχθεί μέσα στα χρόνια, καθώς και από τις επιταγές της νομοθεσίας. Δεν κρίνεται σκόπιμο σε αυτή την περίοδο να ανοίξει συζήτηση για άλλα είδη ή να τεθούν επιπλέον κριτήρια.

Έλεγχος επιβλαβών: Η προοπτική ότι η θήρα ασκείται και λειτουργεί ως έλεγχος «επιβλαβών» ειδών είναι αναχρονιστική. Κανένα είδος δεν είναι επιβλαβές. Επίσης η εμπειρία δείχνει και ότι πρόκειται για μια μέθοδο αναποτελεσματική στο σύνολό της, η οποία μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στη μείωση ενός πληθυσμού άγριου είδους, όπως έγινε με το τσακάλι.

Το γεγονός ότι κάποια είδη μπορεί να προκαλούν ζημιές ή καταστροφές σε κάποιες περιοχές, κυρίως στην αγρο-κτηνοτροφική παραγωγή δεν αποτελεί λόγο για τη θανάτωση ή εξόντωση του είδους. Υπάρχουν εναλλακτικά μέτρα που θα πρέπει να ενεργοποιηθούν ώστε να μειωθούν οι ζημιές. Για παράδειγμα, θα χρειαστούν τσοπανόσκυλα, καλύτεροι φράχτες στα μαντριά, προσεκτικότερη φύλαξη τη νύχτα ώστε να προστατεύονται τα ζώα, κοκ και τελικά ένα λειτουργικό σύστημα αποζημιώσεων. Παράλληλα με τα μέτρα πρόληψης και φύλαξης, απαιτείται ένα οργανωμένο σύστημα παρακολούθησης της ελληνικής βιοποικιλότητας.

Η ελληνική πολιτεία έχει ήδη διαμορφώσει έναν σχεδιασμό και έχει ορίσει μία διαδικασία για τη λήψη μέτρων για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης-αλληλεπίδρασης αρκούδας (*Ursus arctos*) σε κατοικημένες περιοχές (ΚΥΑ 104180/433, ΦΕΚ Β272/2014). Το πλαίσιο της απόφασης αυτής μπορεί να αποτελέσει βάση και για άλλες περιπτώσεις.

Ειδικά όσον αφορά στο θέμα των συγκρούσεων μεγάλων σαρκοφάγων και ανθρώπου αυτό δεν αφορά μόνο την Ελλάδα, αλλά όλες τις χώρες όπου απαντούν είδη όπως ο λύκος, η αρκούδα ή και άλλα (σε άλλες χώρες). Για να επιλυθούν οι συγκρούσεις αυτές η ΕΕ σύστησε τον Ιούνιο 2014 την «[Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Συνύπαρξη Ανθρώπων και Μεγάλων Σαρκοφάγων](#)» η οποία έχει ως αποστολή «να προωθήει τρόπους και μέσα που θα μειώνουν και όπου δυνατό θα δίνουν λύσεις, στις συγκρούσεις μεταξύ ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την παρουσία μεγάλων σαρκοφάγων, μέσω της ανταλλαγής γνώσης και της ανοιχτής, εποικοδομητικής συνεργασίας βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό.» Στην πλατφόρμα αυτή συμμετέχει και το διεθνές WWF.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να διαφοροποιείται η θήρα που αποτελεί μία απασχόληση, μία δραστηριότητα αναψυχής (ένα hobby) από τη διαχείριση ειδών, που αποτελεί μία πρακτική βασισμένη σε επιστημονικές αρχές και υπό την έγκριση και εποπτεία αρμόδιων αρχών και υπηρεσιών.

γ). Οι περιοχές άσκησης θήρας και εκγύμνασης σκύλων, τα κριτήρια καθορισμού των ΚΑΖ και των περιοδικών απαγορεύσεων θήρας.

Κριτήρια καθορισμού ΚΑΖ: Όσον αφορά τα ΚΑΖ, αποτελούν μία από τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών για την προστασία της βιοποικιλότητας με βάση τον ν. 3937/2011, ο οποίος καταργεί το σχετικό άρθρο του Δασικού Κώδικα (αρθ. 22 παρ. 1 του ν. 3937/2011) και ορίζει ότι «Οι περιοχές που είναι χαρακτηρισμένες ως καταφύγια άγριας ζωής μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεων, εντάσσονται στις διατάξεις του άρθρου 5» (αρθ. 21 παρ. 2).

Το άρθρο 5, παρ. 4.3 του ν. 3937/2011 ορίζει ότι «α. Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή, τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5.»

Στη σχετική αιτιολογική έκθεση του ν. 3937, αναφέρει για την ως άνω παράγραφο το σκεπτικό ενσωμάτωσης τους στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών. «4.3 Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ): Τα παλιά «καταφύγια θηραμάτων» του δασικού κώδικα, τα οποία με βάση το άρθρο 57 του ν. 2637 /1998 μετονομάστηκαν σε «καταφύγια άγριας ζωής» εντάσσονται στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών. Σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν και διατηρούνται εν ισχύ με το παρόν νομοσχέδιο, τα ΚΑΖ καλύπτουν φυσικές περιοχές, (χερσαίες, υδάτινες ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας και πανίδας. Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις, ως ΚΑΖ θα μπορούν πλέον να χαρακτηρίζονται και θαλάσσιες περιοχές που έχουν σημαντική αξία ως βιότοποι αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι διάδρομοι ελευθερο-επικοινωνίας μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών.»

Με βάση τα παραπάνω δεν θεωρούμε ότι τα κριτήρια καθορισμού των ΚΑΖ θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο αυτού του διαλόγου, αλλά μέρος μίας άλλης συζήτησης σχετικά με το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών.

β). Τα όρια κάρπωσης, οι μέρες εξόδου και τα κριτήρια,

δ). Τα κριτήρια της κυνηγετικής περιόδου, στο πλαίσιο ενός διαχειριστικού σχεδίου άσκησης θήρας

Όπως σημειώσαμε και στις απαντήσεις στα ερωτήματα του άξονα Ι του διαλόγου, το Σχέδιο Δράσης της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα προβλέπει την Εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Ανάπτυξης της Θηραματοπονίας (Δράση 5.8.3), αν και πιθανά η περιγραφή ως «Σχέδιο Δράσης για τη θήρα» θα ήταν πιο κατάλληλη. Η συγκεκριμένη δράση θα πρέπει να τεθεί σε προτεραιότητα. Το σχέδιο θα πρέπει να βασίζεται σε δημόσια προσβάσιμη επιστημονική τεκμηρίωση. Βασικά στοιχεία αυτού σχεδίου θα πρέπει να είναι:

- μελέτη βάσης σχετικά με την επίδραση της θήρας κατά προτεραιότητα σε προστατευόμενα είδη (βλ. ΣτΕ 2726/211, Σκ. 10η) ή και σε είδη που περιλαμβάνονται σε κατηγορία κινδύνου (Κόκκινοι Κατάλογοι, Κόκκινο Βιβλίο), θηρεύσιμα είδη, σε προστατευόμενες περιοχές ή άλλες περιοχές προστασίας, π.χ. αρχαιολογικοί χώροι) ή άλλες περιοχές, π.χ. τουριστικές περιοχές, κοκ, αλλά και τις σωρευτικές επιπτώσεις με άλλες δραστηριότητες όπως δόμηση, τουρισμός, κοκ.
- επικαιροποίηση του καταλόγου θηρεύσιμων ειδών, με άξονα τη μείωση τους, π.χ. με την αφαίρεση ειδών που θεωρούνταν επιβλαβή.
- ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης για τα θηρεύσιμα είδη και κατά προτεραιότητα για αυτά τα οποία προστατεύονται, ιδιαίτερα αν η κατάσταση διατήρησής τους αξιολογείται ως ανεπαρκής ή κακή, και για τα είδη που αξιολογούνται σε κατηγορία κινδύνου (Κόκκινοι Κατάλογοι, Κόκκινο Βιβλίο).

Μέχρι την ολοκλήρωση των παραπάνω, η ρύθμιση της θήρας θα πρέπει να βασιστεί στα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, όπως οι Κόκκινοι Κατάλογοι της IUCN σε μεσογειακό ή και διεθνές επίπεδο ανάλογα με το είδος και το Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας, τα δεδομένα του προγράμματος εποπτείας, δεδομένα από άλλα προγράμματα παρακολούθησης ειδών και περιοχών, κοκ λαμβάνοντας επίσης υπόψη, για όσα είδη υπάρχουν, τα σχετικά ευρωπαϊκά σχέδια δράσης.

Η συστηματική συλλογή αξιόπιστων και συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων κάρπωσης αλλά και κυνηγητικής δραστηριότητας είναι ένας επιπλέον καθοριστικός παράγοντας για την άσκηση της θήρας και την πληθυσμιακή εξέλιξη των ειδών.

Η θήρα (κυνηγετική περίοδος, μέρες εξόδου, κάρπωση, κλπ) πρέπει να συμμορφώνεται με την ισχύουσα νομοθεσία, περιλαμβανομένων ευρωπαϊκών οδηγιών και διεθνών συμβάσεων, να βασίζεται σε επίκαιρα επιστημονικά δεδομένα για τη βιοποικιλότητας της χώρας, ώστε να εκτιμάται συνολικά η επίδραση της δραστηριότητας στο φυσικό περιβάλλον της χώρας. Ιδιαίτερα απαιτείται η αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης και των διαθέσιμων στοιχείων που προκύπτουν από προγράμματα παρακολούθησης ειδών, το εθνικό πρόγραμμα εποπτείας, το Κόκκινο Βιβλίο Απειλούμενων Ζώων, τους Κόκκινους καταλόγους της IUCN, τα φύλλα πληροφοριών για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000¹ αλλά και τα διαθέσιμα σχέδια διαχείρισης θηρεύσιμων ειδών.

Για το λόγο αυτό απαιτείται η άμεση κινητοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών για την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ν. 3937/2011 σχετικά με την απογραφή της βιοποικιλότητας, την παρακολούθηση της κατάστασής της και την υλοποίηση των σχετικών δράσεων που προβλέπει η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και τελικά η οργάνωση του εθνικού συστήματος παρακολούθησης, κατ' εφαρμογή των ευρωπαϊκών οδηγιών για τη φύση².

Συμπληρώνοντας τις παρατηρήσεις που είχαμε καταθέσει στα ερωτήματα του άξονα I, σημειώνουμε επίσης ότι:

- Η ρύθμιση της θήρας θα πρέπει να βασίζεται σε ανοιχτές, διαφανείς, και συμμετοχικές διαδικασίες στις οποίες να μπορούν να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.
- Προτείνουμε την κατάργηση των κλιμακωτών ημερομηνιών και να οριστεί η 31η Ιανουαρίου ως ημερομηνία λήξης της κυνηγητικής περιόδου για όλα τα είδη.
- Οι ρυθμιστικές αποφάσεις καθώς και οι κατάλογοι των θηρεύσιμων ειδών και ο αριθμός κάρπωσης βασίζονται σε μελέτες που δεν έχουν δημοσιευθεί, ή έχουν γίνει αντικείμενο επιστημονικής κριτικής ή αξιολόγησης. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες δεν είναι δημόσια διαθέσιμες ή προσβάσιμες. Σε κάθε περίπτωση όποια στοιχεία για την κατάσταση των θηρεύσιμων ειδών, που θα πρέπει να είναι δημόσια διαθέσιμα και προσβάσιμα, αποτελούν μόνο ένα υποσύνολο της διαθέσιμης γνώμης για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας, στο οποίο εντάσσεται η θήρα.
- ρυθμιστική απόφαση για το κυνήγι: Προτείνεται η κατάργηση των ετήσιων ρυθμιστικών αποφάσεων για το κυνήγι και αντικατάσταση τους με πενταετή ρυθμιστική απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη όλα τα παραπάνω. Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατός και ο δικαστικός της έλεγχος. Τυχόν ανάγκη για τροποποίηση ή προσθήκη είναι δυνατή με έκδοση σχετικής τροποποιητικής απόφασης.
- Τα όρια κάρπωσης και οι μέρες εξόδου δύνανται να διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος και την Περιφέρεια, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα ελέγχου και ειδικά στις συγκεκριμένες και μετρημένες εκείνες περιπτώσεις όπου μπορεί να απαιτείται έλεγχος υπερπληθυσμών (π.χ. αγριοκούνελα στη Λήμνο ή άλλα νησιά και αγριογούρνα στην Πελοπόννησο). Μπορεί να προβλέπονται/ενθαρρύνονται και ακόμη πιο εξειδικευμένα τοπικά όρια εφόσον είναι δυνατή η σαφής γεωγραφική οριοθέτηση των περιοχών με τρόπο που να είναι κατανοητή στους ενδιαφερόμενους κυνηγούς. Τα τοπικά όρια κάρπωσης ή και ημερών εξόδου σε νησιά όπου οι τοπικοί πληθυσμοί των θηρεύσιμων ειδών διαφοροποιούνται αισθητά σε σχέση με την ηπειρωτική χώρα είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της δυνατότητας. Το βασικό κριτήριο για τη θέσπιση ορίων κάρπωσης και μερών θήρας θα πρέπει να είναι η εύκολη και διαυγής εφαρμογή και ο έλεγχος τους. Ως εκ τούτου ορισμός ημερών θήρας ή ημερών «χωρίς θήρα» αποτελούν τις πλέον κατάλληλες επιλογές μέτρων.

¹ ΑΠΟΦΑΣΗ 97/266/ΕΚ.

² Πρβλ. 11, 17, 18§1 ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43 · 10§1 και Παράρτημα V ΟΔΗΓΙΑΣ 2009/147.

- **ειδικές ρυθμίσεις και απαγορεύσεις**

- Απαιτείται ρητή και σαφής απαγόρευση της θήρας κάθε είδους του οποίου δεν έχει επιτραπεί η θήρα με ειδική πράξη της διοίκησης.
- Απαιτούνται ειδικές απαγορεύσεις ή/και ρυθμίσεις που να εξασφαλίζουν την ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών και τη συμβατότητα της θήρας με τους στόχους προστασίας και διατήρησης της κάθε περιοχής, καθώς και του σχεδίου διαχείρισης.
- Ειδικά όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές, η θήρα θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο όταν είναι σαφές ότι δεν επηρεάζει το προστατευτέο αντικείμενο της προστατευόμενης περιοχής, ενώ μελέτες για θηράματα, ημέρες εξόδου, ποσότητες κλπ θα πρέπει να εξειδικεύονται στις περιοχές αυτές και να μην εντάσσονται σε συνολικές εθνικές ή περιφερειακές διατάξεις, κοκ
- Απαγόρευση θήρας μετά από πυρκαγιές σε καμένες εκτάσεις, σε άκαυτες νησίδες και γειτονικές περιοχές ώστε να εξασφαλιστεί η ανάκαμψη της πανίδας, η οποία επηρεάζεται από τις πυρκαγιές και χρησιμοποιεί τις περιοχές αυτές ως καταφύγιο. Προτείνεται συστηματικός έλεγχος για την τήρηση της απαγόρευσης της θήρας στις καμένες περιοχές και υποχρεωτικά και στις άκαυτες νησίδες εντός των καμένων περιοχών. Επίσης προτείνεται η κατά περίπτωση απαγόρευση της θήρας και σε περιφερειακή ζώνη της καμένης περιοχής, αναλόγως των τύπων οικοτόπων και των χρήσεων γης και μετά από ειδική και τεκμηριωμένη άποψη της δασικής υπηρεσίας που θα ορίζει τα όρια και τη διάρκεια της απαγόρευσης. Αυτή η πρόβλεψη είναι ιδιαίτερα σημαντική για μεγάλες πυρκαγιές ή για πυρκαγιές που επηρεάζουν προστατευόμενες περιοχές ή και είδη. *«Η θήρα συνιστά σοβαρό παράγοντα κινδύνου για τους πληθυσμούς αυτούς, τόσο εξαιτίας της άμεσης θανάτωσης των ατόμων όσο και εξαιτίας της όχλησης που προξενεί σε είδη που δεν αποτελούν στόχους.»³*

2.- Κάθε πότε κρίνετε χρήσιμο να εκπονούνται διαχειριστικά σχέδια για την άγρια πανίδα, από ποιους φορείς και από ποιες αρχές θα θεωρούνται και θα εγκρίνονται;

Αρχικά πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση υπερβαίνει το αντικείμενο του εθνικού διαλόγου ο οποίος αφορά στο κυνήγι και όχι γενικά στη διαχείριση της άγριας πανίδας.

Ο ν. 3937/2011 προβλέπει ότι (αρθ. 10 παρ. 2):

«Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και άλλους αρμόδιους φορείς εκπονεί και εφαρμόζει σχέδια δράσης, δίνοντας προτεραιότητα:

α) στα είδη των οποίων η προστασία και διαχείριση επιβάλλεται από τις διεθνείς συμβάσεις που έχει κυρώσει η Ελλάδα και από τη νομοθεσία της ευρωπαϊκής ένωσης.

β) Στα είδη που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες κινδύνου του εθνικού και των διεθνών κόκκινων καταλόγων.

γ) Στα ενδημικά είδη.

δ) Στα είδη που παρουσιάζουν ιδιαίτερα κατακερματισμένη κατανομή.

ε) Στα είδη που είναι σημαντικά για τις τοπικές κοινωνίες (τροπή, πρώτες ύλες, παραδοσιακά φάρμακα), ακόμα και αν δεν περιλαμβάνονται στους κόκκινους καταλόγους.

στ) Στις αυτόχθονες φυλές αγροτικών ζώων και τις τοπικές ποικιλίες φυτικών ειδών.»

Στη συνέχεια στις εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθ. 20) ορίζει ότι:

«2. α) Το περιεχόμενο των σχεδίων δράσης της παραγράφου 2 του άρθρου 10 για τα σημαντικά είδη που απειλούνται καθορίζεται με απόφαση των Υπουργών: α) Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, β) Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και γ) Θαλασσιών Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας κατά περίπτωση. Τα σχέδια δράσης καταρτίζονται υπό την εποπτεία των αρμόδιων υπηρεσιών των συναρμόδιων υπουργείων και εγκρίνονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής «Φύση 2000».

³ Ειδικότερα και Σφενδουράκης, Σ. (επιμ). 2010. Παρακολούθηση ανάκαμψης βιοποικιλότητας σε καμένες δασικές περιοχές από άκαυτες νησίδες. Πρόγραμμα «Το Μέλλον των Δασών», WWF Ελλάς. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/Sfendourakis.pdf>

Επιπλέον στον Γενικό Στόχο 2 της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα αναφέρεται ότι: «Ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων για τη διατήρηση των ειδών (...) θα είναι αποτελεσματικός μόνο εφόσον συνοδεύεται από την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων οι οποίες δεν πρέπει να είναι αποσπασματικές αλλά να βασίζονται σε νέα, επικαιροποιημένα ή υφιστάμενα σχέδια δράσης. Τα σχέδια δράσης καθορίζουν τις δράσεις διαχείρισης, προστασίας ή και αποκατάστασης ανά είδος (...) και μπορούν είτε να είναι συγκεκριμένα ανά περιοχή ή είδος είτε να έχουν οριζόντιο χαρακτήρα.»

Στο πλαίσιο των παραπάνω τίθενται δύο σχετικοί ειδικοί στόχοι (2.1 και 2.2) οι οποίοι στο σχέδιο δράσης με ορίζοντα την περίοδο 2014-2018 προβλέπουν τις παρακάτω δράσεις ενέργειας:

«2.1.6 Εκπόνηση σχεδίων δράσης για σημαντικά είδη (...) με προτεραιότητα στα είδη με δυσμενές καθεστώς διατήρησης

2.2.1 Εφαρμογή σχεδίων δράσης για τα σημαντικά είδη και τους οικοτόπους της χώρας – επιλογή και αξιοποίησης υφιστάμενων σχεδίων δράσης (π.χ. αποτελέσματα προγραμμάτων Life)»

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ελληνική νομοθεσία ήδη προβλέπει σχέδια διαχείρισης ειδών και ορίζει τις υπηρεσίες που θα πρέπει να εκπονούν, εγκρίνουν και εφαρμόζουν τα σχέδια δράσης των ειδών.

Η διάρκεια του σχεδίου δράσης ποικίλει ανά είδος και εξαρτάται από τα αποτελέσματα παρακολούθησης και την αξιολόγηση της εφαρμογής τους. Συνήθως ωστόσο προβλέπεται η επικαιροποίησή τους ανά 5 ή 10 χρόνια.

Σημειώνεται ότι για κάποια από τα προστατευόμενα είδη της χώρας έχουν ήδη καταρτιστεί σχέδια δράσης κυρίως μέσα από προγράμματα LIFE αν και αυτά δεν έχουν ακόμα εγκριθεί. Επιπλέον, για κάποια είδη έχουν ολοκληρωθεί διεθνή ή ευρωπαϊκά σχέδια δράσης (π.χ. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/action_plans/index_en.htm για είδη πουλιών ή http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/action_plans/index_en.htm για είδη της οδηγίας των οικοτόπων) τα οποία ωστόσο δεν έχουν επίσημα εγκριθεί από την Ελλάδα. Η δομή αυτών των σχεδίων δράσης, καθώς έχει εγκριθεί από την ΕΕ αλλά και διεθνείς συμβάσεις μπορεί να αποτελέσει οδηγό για τις προδιαγραφές των αντίστοιχων για την Ελλάδα. Ενδεικτικά αναφέρουμε και τα AEWA Single Species Action Plans format (http://www.unep-awea.org/sites/default/files/document/stc5_14_revised_aewa_action_plan_format_0.pdf).

3. Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές, προτάσεις για αναβάθμιση του ρόλου τους ή της κατάργησής τους, απελευθερώσεις θηραμάτων, ενδυνάμωση και επανεισαγωγή ειδών.

Απελευθερώσεις θηραμάτων, ενδυνάμωση και επανεισαγωγή ειδών:

Η απελευθέρωση θηραμάτων στη φύση καλύπτεται από τις διατάξεις της νομοθεσίας (άρθρο Η. παρ. 1 του ΦΕΚ 637B/2009 -Εμπλουτισμός βιοτόπων με θηράματα). Το ίδιο άρθρο προβλέπει και την απελευθέρωση άλλων μη θηραματικών ειδών όπως το ελάφι, το ζαρκαδί και το πλατόνι. Ο εμπλουτισμός θηραμάτων μπορεί να περιλαμβάνει α) την επανεισαγωγή ιθαγενών θηραμάτων τα οποία έχουν εκλείψει από τις περιοχές φυσικής κατανομής τους με σκοπό την εγκατάσταση νέων φυσικών πληθυσμών, β) την ενίσχυση φυσικών πληθυσμών ιθαγενών θηραμάτων που έχουν μειωθεί σημαντικά σε πολύ χαμηλό επίπεδο και υπάρχει κίνδυνος αιμομικτικής κατάρρευσης ή γ) την αύξηση των πληθυσμών θηραμάτων με σκοπό την αύξηση της κυνηγετικής κάρπωσης.

Θεωρούμε ότι η περίπτωση (γ) θα πρέπει να απαγορευτεί καθώς στην πράξη αφορά τη βραχυπρόθεσμη αύξηση της κάρπωσης χωρίς πρόβλεψη για την αποκατάσταση εύρωστων φυσικών πληθυσμών και φυσικής ισορροπίας. Με αυτή την έννοια ουσιαστικά επιβραβεύει την υπερβολική θήρα ενός είδους ή ακόμη και την υποβάθμιση των οικοτόπων ή των άλλων απειλών που έχουν οδηγήσει σε μείωση του πληθυσμού ενός θηράματος.

Για τα υφιστάμενα εκτροφεία θηραμάτων θα πρέπει να υπάρξει μεταβατική περίοδο και πρόβλεψη.

Όσον αφορά στις άλλες δύο περιπτώσεις, στην παραπάνω νομοθεσία περιλαμβάνονται ήδη κάποιες προϋποθέσεις:

- να βασίζεται σε επιστημονική τεκμηρίωση (σχέδιο εμπλουτισμού βιοτόπων)
- να γίνεται αποκλειστικά με ιθαγενή είδη και όχι «με εισαγωγή και απελευθέρωση ξενικών ειδών, υποειδών και φυλών θηραμάτων, ούτε με την απελευθέρωση ειδών, υποειδών, φυλών και γενετικών

τύπων ελληνικής προέλευσης σε περιοχές εκτός της ζώνης φυσικής τους εξάπλωσης, πλην των περιπτώσεων που αναφέρονται κατά είδος στις παραγράφους Η6 (για τους κυνηγετικούς φασιανούς), και Η7γ (για τη νησιωτική πέρδικα) της παρούσης».

- να προηγείται υγειονομικός και γενετικός έλεγχος των θηραμάτων
- ο βιότοπος υποδοχής να είναι κατάλληλος για το συγκεκριμένο είδος

Ωστόσο, πέρα από τα όσα βασικά ορίζει το παραπάνω άρθρο θα πρέπει επίσης να ισχύουν ή και να διευκρινιστούν αυστηρότερα επιπλέον προϋποθέσεις, ιδιαίτερα στην περίπτωση εμπλουτισμού περιοχών με ζώα που συλλαμβάνονται από τη φύση και δεν προέρχονται από εκτροφεία. Συγκεκριμένα θα πρέπει να είναι σαφές ότι στην πορεία εκπόνησης της σχετικής μελέτης (ή σχέδιο εμπλουτισμού βιοτόπων όπως αναφέρεται) θα ελέγχεται και θα αξιολογείται:

- η επιθυμητή πυκνότητα του προς εμπλουτισμό είδους τόσο στη νέα περιοχή όσο και στην περιοχή προέλευσης ώστε να μην απειληθούν οι υφιστάμενοι πληθυσμοί,
- ο συνολικός αριθμός ζώων προς μεταφορά (ενήλικα, νεαρά, αρσενικά και θηλυκά) ώστε να επιτευχθεί ένας ισορροπημένος νέος πληθυσμός αλλά και να μην επηρεαστεί ο υφιστάμενος όταν πρόκειται για ζώα που συλλαμβάνονται από τη φύση,
- η εποχή εμπλουτισμού προκειμένου να μην επηρεαστεί η αναπαραγωγή ή η επιβίωση των νεαρών. Επίσης η συχνότητα, αν δηλαδή θα γίνει άπαξ ή αν θα προγραμματιστεί σε φάσεις ώστε να υπάρχει η δυνατότητα καλύτερης παρακολούθησης του συνολικού προγράμματος,
- η κατάσταση και η ισορροπία του οικοσυστήματος στο οποίο θα ενταχθούν – ο εμπλουτισμός σε περιοχές όπου συνεχίζουν να υφίστανται οι απειλές που αρχικά προκάλεσαν τη μείωση του αρχικού πληθυσμού (από ανθρώπινα ή φυσικά αίτια (π.χ. φυσικοί εχθροί) είναι άσκοπος και πρέπει να απαγορεύεται εκτός και αν συνοδεύεται από συγκεκριμένες δράσεις αντιμετώπισης αυτών των απειλών.

Επίσης θα πρέπει να υπάρχει λεπτομερέστερη περιγραφή του μηχανισμού μεταφοράς ζώων που να περιλαμβάνει την ανάπτυξη και τήρηση πρωτοκόλλου ενεργειών που θα εγγυάται, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, την ασφάλεια των ζώων, την εκπαίδευση των ανθρώπων από τις υπηρεσίες που αναμένεται να εμπλακούν, την προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού (πχ τρόπος νάρκωσης των υπό μεταφορά ζώων, προμήθεια κλουβιών ασφαλούς μεταφοράς, μέσο μεταφοράς).

Τέλος, σε συνδυασμό με την επιλογή των τόπων υποδοχής των ζώων ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για την ενημέρωση ή και προετοιμασία της τοπικής κοινωνίας ώστε αυτά να δημιουργήσουν βιώσιμους πυρήνες και να αποφευχθεί ο μαρασμός τους, όπως έχει συμβεί παρελθόν σε παρόμοιες προσπάθειες (π.χ. ελάφια). Ενδεικτικά αναφέρουμε την ανάγκη για:

- Επιλογή ασφαλών περιοχών οι οποίες δε θα διασχίζονται από δρόμους ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος πρόκλησης ατυχήματος. Η πρόβλεψη αυτή είναι πλέον σημαντική στην περίπτωση εμπλουτισμού με μεγάλοσωμα ζώα όπως π.χ. Αρτιοδάκτυλα. Επίσης, ανάλογα με το είδος οι περιοχές εμπλουτισμού θα πρέπει να είναι μακριά από κήπους ή καλλιέργειες όπου θα μπορούσαν να προκληθούν προβλήματα καταστροφών.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων. Οι κάτοικοι και οι τοπικοί φορείς θα πρέπει να ενημερώνονται για την επανεισαγωγή ειδών στην περιοχή τους. Με αυτό τον τρόπο θα γίνεται κατανοητή η ανάγκη και θα περιοριστούν και οι συχνά διακινούμενοι μύθοι περί απελευθέρωσης άγριων ζώων (λύκων, φιδιών, υβριδίων κλπ) από «οικολόγους»⁴.
- Παρακολούθηση της πορείας της διαδικασίας επανεισαγωγής, τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση του πρώτου αναπαραγωγικού κύκλου.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στους εμπλουτισμούς εσωτερικών υδάτων με είδη ψαριών, όπου πέρα από τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλό ενδημισμό των ελληνικών εσωτερικών υδάτων (ποταμοί, λίμνες, υγρότοποι) θα πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα ως προς το γενετικό υλικό αλλά και τη συνολικότερη ισορροπία του οικοσυστήματος. Είναι άλλωστε πλέον γνωστά τα προβλήματα που έχουν δημιουργήσει ξενικά ή και αλλότοπα είδη σε γηγενείς πληθυσμούς ψαριών του γλυκού νερού, όπως πχ το κουνουπόψαρο έναντι του ενδημικού *Valencia letourneuxi*, εκεί όπου συνυπάρχουν, ή και αλλού, όπου γενικά μειώνει αισθητά την υδρόβια πανίδα των ασπονδύλων. Το ίδιο και το *Micropterus salmoides* (μικρόπτερος), ένα από τα πλέον επιζήμια αλλόχθονα είδη, που κάποιος το έφερε μερικά χρόνια πριν από την Ιταλία και το έριξε στα νερά του Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας,

⁴ Σχετικά βλ.: <http://www.wwf.gr/news/1453-agria-thiria-mythos>

Σε κάθε περίπτωση η σχετική μελέτη αυτή θα πρέπει να ανατίθεται με ευθύνη και μέριμνα των δασικών και περιβαλλοντικών υπηρεσιών σε επιστήμονες με σχετική εμπειρία (βιολόγους, ζωολόγους, δασολόγους, θηραματοπόνους, ιχθυολόγους).

4. Μελέτες για την άσκηση της θήρας και την πληθυσμιακή εξέλιξη των ειδών.

- α) Προδιαγραφές ειδικών μελετών**
- β) Ανάθεση, τρόπος ανάθεσης των**
- γ) Επίβλεψη**
- δ) Θεώρηση και έγκριση των.**

Όλες οι ως άνω πτυχές που αφορούν στη διαδικασία για τις μελέτες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία και θα πρέπει να αφορούν και τις μελέτες για την άσκηση της θήρας και την πληθυσμιακή εξέλιξη των ειδών.